

ОТЧЕТЕН ДОКЛАД НА ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО ЗА ДЕЙНОСТТА НА БЪЛГАРСКОТО ГЕОГРАФСКО ДРУЖЕСТВО ЗА ПЕРИОДА МЕЖДУ ПЕТИЯ И ШЕСТИЯ КОНГРЕС НА БГД ОТ М. СЕПТЕМВРИ 1985 ДО М. ОКТОМВРИ 1989Г¹.

Българското географско дружество през отчетния период укрепна организационно. Ръководството на дружеството работи колективно. Всички основни проблеми бяха обсъждани и решавани от Бюрото. Всяка година Пленумът изслушваше отчетен доклад за дейността, финансов отчет, който биваха приемани след обстойно обсъждане, съставяше план-програма и бюджет за текущата година.

През отчетния период се проведе и Националната конференция по география на тема „Учебно-възпитателната работа по география на България“. Както през миналия мандат, така и през отчетния, Бюрото осигуряваше и по един научен доклад за всеки пленум. Добре подготвени се проведеха и юбилейните тържествени събрания по случай кръглите годишнини на чл.-кор.проф. Кирил Мишев и проф. Тодор Христов. Най-забележителното събитие и важна инициатива на ръководството и Пленума беше тържественото честване на 70-годишнината на Българското географско дружество. Друга значима инициатива беше организираната среща с научните секретари на географските дружества от европейските социалистически страни. Твърде активно и успешно беше и сътрудничеството и помощта, която дружеството оказваше на МКПП по обсъждане на концепцията за профилирано обучение, по съставяне на учебни програми и учебници, в честването на 100-годишнината на СУ „Климент Охридски“ и 90 години университетска география, в конгреса на СНРБ, в международни прояви на Географския институт при БАН. Отделно трябва да се отбележи и работата ни по подготовката и провеждането на ежегодните кандидат-студентски курсове по география, списването на сп. „География“ и на „Известия на БГД“.

Значителни успехи постигнаха и клоновите дружества на БГД. С добре организирани и интересни инициативи се откриха клоновете във Варна, Русе, Пловдив. Осезателно се почувства промяната в работата на клон в Велико Търново. За това говори и организацията на конгреса. Общо работата ни за отчетния период може да се оцени като успешна.

Наскоро с подробен доклад беше анализирана работата на дружеството от неговото учредяване до 1988 г. Ежегодно сме отчитали нашата дейност, включително и за миналата година. Затова накратко и твърде общо ще отчетя извършеното от дружеството.

Научно-творческа и пропагандна дейност

Драги колеги, научноорганизационният живот на дружеството всякога се е крепил на редовното издаване и доброто списване на нашия научен орган. Редовното издаване и разпространение на сп. „Известия на БГД“ винаги е било основна грижа на централното ръководство, респективно на редколегиата на списанието. От три години насам издаването на ведомствените списания се затрудни – в това число и на „Известия на БГД“. Положени бяха големи усилия да се запази неговото издаване и неговия тираж,

¹ Докладът е публикуван със съкращения – Бел. ред. кол.

но сме изправени пред трудната задача сами да си търсим необходимата хартия и печатна база за всяка книжка. До голяма степен вината е в съществуващия монопол в издателската дейност – в лицето конкретно на Държавно издателство „Наука и изкуство“. Редколегиата изпрати официално писмо до председателя на СНРБ, в което изложи своите виждания и направи редица препоръки към Съюза, които биха защитили интересите на неговите колективни членове в издателската им дейност.

Сега списанието се печата в Благоевград при сравнително слаба печатна база. Отпечатани са вече т. 25 и 26. В издателство „Наука и изкуство“ е даден и последният 27 том. До известна степен нещата се нормализират. Остава обаче открит проблемът за повишаване на изискванията към научните статии и за организационно-информационното значение на Известията.

През отчетния период големи грижи на ръководството създаде и сп. „География“. Основната тежест падна на редакционната колегия. При наложената ни организация на издателския процес едва се овладява положението. Ние не можем да определяме нито цената, нито тиража и начина на разпространение и продажба. И въпреки ограниченията редакцията на списанието подобри списването му, като обогати тематично статиите. Максимално се използва обемът му, увеличи се тиражът, който от 3800 през 1960 г. достигна 6000 през 1982 г. и неотдавна приближи 11 000, но през тази година поради недостига на хартия бе ограничен на 7200.

През последните години се утроиха разходите по издаването, като качеството на техническото редактиране и печата не се подобриха. Цената на списанието от 25 ст. за книжка се увеличи на 60 ст. При нарастналите производствени разходи и намаления тираж и тази цена не може да осигури самоиздръжката му.

Ръководството на дружеството благодари на главния редактор ст.н.с. Радка Найденова и на всички членове на редколегиата, че успяха да подобрят издаването на сп. „География“. Чрез него голям брой учаци, повечето от учителите и голям брой граждани обогатяват географските си познания за България и света. Сп. „География“ има възможност да стане по-привлекателно със съдържанието си и полиграфията.

Една от най-масовите прояви на БГД през последните години в столицата и в много други градове е провеждането на кандидат-студентските курсове по география. Те не само подпомагат пряко кандидатите в тяхната подготовка, но са и място за популяризиране на географската наука. В София ежегодно в тези курсове вземат участие средно по 650 души. През тази година броят е рекорден – 715 души. Обучението в курсовете се води от преподавателите към Геолого-географския факултет на Софийския университет по предварително изготвена програма, която се предоставя на всеки участник. Централното ръководство използва случая да изкаже благодарност на организатора на курсовете доц. Христо Ганев, на Марин Атанасов и на всички преподаватели, които всякога отговорно са участвали в провеждането на курсовете. Най-голям дял в преподавателската работа са имали проф. Игнат Пенков, доц. Михаил Михайлов, гл.ас. Нено Димов, ст.ас. Веселин Бояджиев и напоследък ст.ас. Люсила Цанкова.

Наред с всичко това трябва да отбележим, че таксата от курсовете е единственото и най-голямото перо в приходите на бюджета на БГД след това, което ни отпуска СНРБ.

За лекторията. Една традиционна форма за общуване на дружествените членове в Софийския и другите клонове е лекторията. Благодарение на усилията на проф. Тярко Йорданов, във времето на телевизията и на такова изобилие на географска информация, предлагано от ежедневния и периодичния печат и радиото, лекторията продължава успешно да привлича най-любопытните членове. Незабравими ще останат срещите и беседата с космонавта Герой на НРБ полк. Александър Александров, лекциите на чл.-кор.проф. Димитър Мишев за космическите изследвания, на

проф. Лавров за тенденциите в развитието на социално-икономическата география, на проф. Тярко Йорданов за М.В. Ломоносов и др. Ако отстраним някои организационни слабости и се насочим към актуални, остри научни проблеми, които вълнуват нашата общественост, лекторията ще може да изпълнява още по-добре своята роля.

Независимо че има отделни доклади за нашата наука и за географското образование, когато се отчита и оценява научно-творческата и пропагандната дейност не може да не споделим, че тя не ни удовлетворява. Вярно е, че отчетът не е пълен, че ние не се спираме на такива инициативи като олимпиадата по география, организирана в София и редица инициативи на другите клонове, юбилеи, чествания, изнесени научни доклади и лекции. Ние не сме удовлетворени, че БГД не стана инициатор и на други творчески инициативи, на експедиции, на научни екскурзии, че не „присъства“ в общонаучни форуми по политически, социални, икономически и екологични проблеми. Малко са и статиите, публикувани в печата. За всичко това носи отговорност сегашното ръководство.

Международна дейност

Все още твърде формална е международната ни дейност. Обикновено тя се свежда до изпращане на телеграми и поздравителни адреси и в най-добрия случай до командироване на наш представител за участие в национални географски конгреси. Все още няма инициатива, която да се поеме от две или повече географски дружества за обсъждане на актуални научни и учебни проблеми. Нашата идея за по-активно сътрудничество между географите от Балканския полуостров не даде резултат. От това не бива да ни обхващат капитулантски настроения. Сега политико-географските, демографските, икономическите и екологичните проблеми са толкова големи, че си заслужава отново и отново да ги поставяме в по-широка географска рамка, защото то е условие и за правилното им осветляване и решаване.

Скромно е участието на БГД в Международния географски съюз. Много са причините за създаденото положение. За да се преодолее тази слабост, трябва да се общува още повече с именити географи от СССР, Полша, САЩ, Франция, ФРГ и други страни. Да се откликва на повече инициативи на МГС. Да се участва в регионалните конференции и в секциите. По-голямо внимание да се обърне на английския език, който става официален език в научния живот.

Финансова дейност

През отчетния период ръководството на дружеството успя да стабилизира бюджета и да осигури неговата финансова издръжка. Установи се една трайна тенденция на положително салдо в бюджета. Чрез постоянни и сравнително високи приходи и икономично и рационално, дори пестеливото им изразходване. Ръководството на дружеството успя финансово да осигури всички свои планови задачи и инициативи – организационни, научно-пропагандни и по-активна международна дейност.

Приходите се формираха главно от членски внос, субсидиите от СНРБ и от провеждането на кандидат-студентските курсове по география. Средногодишно приходите се затвърдиха на около 45 000 лв.

Разходите се правеха главно за издаването на сп. „География“ и на „Известия на БГД“ за 1985 и 1986 г., като са заделени средства и за броевете за 1987 и 1988 г. Значителна част от разходите са и за заплати на техническия секретар и на счетоводителя и за командировки на дружествени членове в чужбина и страната. Всички разходи, без изключение, са одобрени от Ръководството и протокоирани на неговите заседания.

В края на отчетния период в касата на дружеството, в т.ч. и по банковата му сметка в БНБ, дружеството разполага с около 70 000 лева.

Ръководството на дружеството не може да раздвижи залежалите книжки на „Известия на БГД“. На склад се намират около 3600 броя – от т. 16 до т. 23. Предлагаме след като се остави един контингент за размяна, награди и за централната дружествена библиотека, останалите броеве да се разпределят по клонове на дружеството. Предлагаме също така докато не се реши проблемът с хартията за „Известия на БГД“, т.е. тиражът да достигне 2000 броя и да може всеки редовен член да получава дружествения научен орган, тази практика да се запази. Не трябва да се забравя, че „Известия на БГД“ е ведомствено издание и няма официално утвърдена цена.

Нека бъдещото ръководство стъпее да увеличи финансовите си ресурси и да ги раздвижи, като условие за по-активна, по-мощна дейност.

Организационен живот

През отчетния период се проведе една Национална конференция и 4 пленума на Централния съвет, на които се обсъдиха и решиха важни научни, методически и организационни въпроси. Централното ръководство съблюдаваше строго устава и решенията се вземаха съгласно компетентността на органите между два конгреса. Отделно трябва да отбележим съвместните заседания с Националния комитет по география, посветени главно на международната дейност. Седемдесетгодишнината на БГД, домакинството на поредната среща на научните секретари на географските дружества на страните членки на СИВ, както и участието на членове на централното ръководство и Централния съвет в международни прояви.

Най-голяма организационно-управленческа дейност извърши централното ръководство, а в навечерието на конгреса и Организационният комитет. Само за подготовката на конгреса са проведени 18 заседания и един пленум. Обсъждани са всички основни проблеми на дружеството. Използвам случая да благодаря на всички членове на централното ръководство и на Централния съвет за проявеното обществено съзнание и за чувството на отговорност при решаване на проблемите. На заседанието е имало остри дискусии и противоречиви мнения и становища, но те са били облъхнати от желанието за по-успешна работа.

При сегашната организация най-голяма отговорност имат председателят, научният и организационният секретар. Понеже междуременно научния секретар – доц. Бистра Векилска, която работи усърдно, безшумно, но резултатно, беше освободена по нейна молба и се кооптира нов научен секретар, организационният ритъм в живота на дружеството се наруши. Една година преди това се смени и организационният секретар. При твърде неопределените задължения и недостатъчна инициативност на някои от членовете на централното ръководство, работата често протичаше напрегнато. Не можахме да установим по-трайна връзка с клоновете. Немалко от тях не ни изпращаха своевременно информация за дружествения живот, плановите и отчетите си.

През есента на 1986 г. беше учредено студентско дружество, като филиал на БГД. Възстанови се една традиция. Инициативата спечели привърженици и за 1989 г. са отчетени 80 члена. Има подадени молби за приемане на нови членове, което ще стане през м. ноември, когато се провеждат събранията на дружеството. Такъв филиал е изграден и за студентите от Великотърновския университет.

Студентското дружество все още няма свои инициативи. Слабо участва в лекториите, организирани от БГД. Налага се да се намери път за самостоятелна изява на студентите, независимо че в някои отношения задачите се дублират с научни кръжоци и други форми на младежка дейност. Сега избраното ръководство е от авторитетни младежи и очакваме то да активизира дружествения живот.

Организационни проблеми

Най-големи и най-важни са организационните проблеми. На тях се обръща малко внимание. Както е известно БГД е колективен член на СНРБ, а той от своя страна обединява и индивидуални членове, които без изключение са научни работници. Усилията на някои членове СНРБ да се превърне във федерация от научни дружества, в които да членуват само научни работници, останаха безрезултатни. Конгресът запази статуквото. Да се надяваме, че новият Управителен съвет и новият председател чл.-кор. Александър Янков ще отделят по-голямо внимание на научните дружества, ще ги подпомагат финансово. Ние се нуждаем от по-голяма помощ за отпечатването на научния орган на дружеството и от по-голяма свобода за действие с финансовите си ресурси. Нашето дружество изпитва остра нужда от канцелария с библиотека и читалня. Нуждаем се от свой дом.

Един по-подробен анализ на нашето дружество установява редица недостатъци и изоставане от времето, в което живеем. Остават неизползвани много възможности поради слаба инициативност, неверие в силите и инертност. Организационното положение на дружеството при налячието на научни институти, в които научните работници трябва да отчитат своята дейност, и служебното положение на учителите-членове на БГД, наистина ограничават дейността на дружеството. Според някои то дори трябва да се сведе до лекционна пропаганда и списването на сп. „География“ и „Известия на БГД“. Ние считаме, че сега за дружеството се открива широко поле за действие.

При новите обществено-икономически условия Българското географско дружество трябва да се превърне в творчески професионален съюз на географите в България. Българското географско дружество може и трябва да развие много по-голяма творческа дейност. То може да създаде фирма за научноизследователска и проектантска дейност и със своите кадри да състави концепции и научноизследователски експертизи в областта на регионалното развитие (за отделни, или група общини, микрорайони и др.), т.е. да обосновава регионален подход при решаването на икономически, социални и екологични проблеми. Може да се извършват експертизи и прогнози за туризма и отдиха, по геокология, по демографски, промишлени, агропромишлени, транспортни и други научни направления. Географското дружество, чрез СНРБ или самостоятелно, може да организира издателска къща, която да поеме отпечатването на сп. „География“ и „Известия на БГД“, да поднови научнопопулярната библиотека, от която нашата общественост изпитва толкова голяма потребност. Ще припомним, че „Известия на БГД“ от 1934 до 1944 г. се издава и поддържа само от няколко научни работници по география в Университета и няколко активни учители по география. Доц. Гунчев сам е организирил издаването, включително и отпечатването на сп. „Архив за поселищни проувания“, а Ан. Иширков заедно с Гавраил Кацаров и Жеко Радев са били единствените уредници на „Географска библиотека“.

Българското географско дружество в условията на самоуправление и самоиздръжка може да разгърне голяма научнопопуляризаторска дейност като заангажира определени часове от Българското радио и от телевизията и ги посвети на географското познание – със свой фирмен звуков сигнал и емблема. Тези часове може да се изпълнят с програма за ученици, кандидат-студенти, за широка публика, за непрекъснато обучение – т.е. и за възрастни хора, като лектори бъдат специалисти в съответната област от географското познание.

Българското географско дружество трябва да произвежда филми на географска тематика. То трябва да бъде инициатор и организатор на пътешествия, научни експедиции – било чрез БАТО, било самостоятелно. Най-примамливи за младежите са географските експедиции в страната и чужбина. От своя творчески фонд БГД трябва да подпомага и други сродни на географията специалисти – геолози, биолози, историци, археолози, мореплаватели и др. за комплексни териториални изследвания. Българското гео-

графско дружество трябва да стане инициатор и съставител на географски карти, атласи, дилпънки, рекламни и други материали. Нашето дружество трябва да се счита заангажирано и отговорно за географския кръгзор на нашия народ, за неговата географска култура, за състоянието на природата, за екологичната и икономическата обстановка. То трябва да осигурява с географска информация всички политически, икономически, културни, спортни и други събития.

Българското географско дружество може и трябва още по-целенасочено да сътрудничи с МНП при съставянето на концепции за географското образование, при съставянето на учебни планове, учебни програми и учебници, при обсъждане на учебно-методически проблеми.

При новите условия Българското географско дружество трябва да се превърне в научно-професионален съюз при финансова самоиздръжка. Предвид идеологическата и общопроектната, научната и културната функция, издателската и другата дейност не трябва да се обременяват с никакви данъци. Напротив! Тази дейност трябва да се поощрява от бюджета на държавата (чрез СНРБ) и на големи индустриални, селскостопански и търговски фирми, банки, общини и други.

Дейността, която се очертава пред дружеството не може да се извърши при сегашната му организация и ръководство. Необходими са промени. Преди всичко СНРБ не бива финансово да опекуства над колективните членове, а да им осигурява по-големи бюджетни възможности за инициативи и творчество.

За да се разгърнат творческите сили на дружеството, трябва да се осъвременят и неговият Устав. Той трябва повече да изисква от ръководството и неговите членове. Централното ръководство трябва да се обнови и подмлади, като се избере по-енергични и инициативни научни кадри с голяма организационна култура. За да има организационно съответствие със СНРБ, ние предлагаме централното ръководство да се преустрои в Изпълнително бюро с председател, един заместник-председател, научен секретар и 8 члена. За да се осигури по-голяма оперативност и по-добра координация с МГС, предлагаме работата на Изпълнителното бюро да се осъществява чрез комисии по научната, образователната, организационната, пропагандната, издателската, финансовата, международната и други дейности. Всеки член на Изпълнителното бюро трябва да ръководи поне една комисия. Всяка комисия може да си има свой план и организационен живот.

Ние предлагаме Централния съвет да се преустрои в Управителен съвет. Той ежегодно да изслушва и приема отчета и плана на дружеството за предходната и за следващата година.

Уважаеми колеги,
Драги гости,

Българското географско дружество през цялата си седемдесетгодишна история е имало една основна цел – да развие и популяризира географската наука, да съдейства за национално-икономическия и културния напредък на българската нация, за мир и разбирателство между народите. Тази високи цели ни задължават да работим всеотдайно за сплотяване на нашите редици, за защита на научните географски тези, на професионалните ни интереси, за разширяване на дейността и увеличаване резултатността от нашата работа, за осъществяване на неговите благородни цели и задачи.

На работа, на упорита и системна работа за преуспяване на Българското географско дружество, на българската география.

Благодаря Ви за вниманието!